

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Agnes van Ardenne

wacht op ideeën

1

jaargang 14 | oktober 2006

GEDOE OVER GEDRAGSCODE INTERNATIONALE STUDENT | KAN NEDERLAND OP TEGEN MERK
'EUROPA'? | ZOMERUNIVERSITEIT IN KOSOVO | COLUMN SANDER VAN DEN EIJDEN |
HOE INTERNATIONAAL ZIJN ONDERZOEKSGROEPEN OP DE UNIVERSITEITEN? | ALUMNUS

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. Transfer is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Martine Postma (hoofredactie),
Judith Janssen

Aan dit nummer werkten mee

Annemieke Bosman, Dorrit van Dalen,
Sander van den Eijnden,
Marloes de Koning, Jon van Langeveld,
Yvonne van de Meent, Vera Ros,
Simon Trommel, Sylvia Verhulst

Beeld

Niels Bongers, Caro Bonink,
Roel Burgler, Europese Commissie,
Peter Hiltz/Hollandse Hoogte,
Karel Knispel, Marloes de Koning,
Christiaan Krouwels, Gábor Nagy, OCW,
Arenda Oomen, Serge Ligtenberg

Redactieraad

Madeleine Gardeur (Universiteit van
Groningen), Joep Huiskamp
(Technische Universiteit Eindhoven),
Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC),
Janina Victor (Nuffic)

Redactieadres

Nuffic, postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126, fax 070 – 426 0399,
e-mail mpostma@nuffic.nl,
jjmjanssen@nuffic.nl

Abonnementen

€ 64 per jaar. Meer abonnementen:
prijs op aanvraag. Abonnementprijs
België, Ned. Antillen € 69.
Abonnementprijs buitenland € 82.
Losse nummers € 11. Abonnementen
kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus
van het lopende abonnementsjaar
worden opgezegd. Bij niet tijdige
opzegging wordt het abonnement
automatisch met een jaar verlengd.

Abonnementenadministratie

Nuffic, Transfer, Postbus 29777,
2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0211

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal
(www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen
van artikelen uit *Transfer* is slechts
geoorloofd na schriftelijke toestemming
van de hoofdredactie.

Foto omslag

Agnes van Ardenne
Foto: Serge Ligtenberg

Transfer 2 verschijnt op 3 november 2006

transfer

Direct de biezen pakken

Nog anderhalve maand, dan zijn er weer verkiezingen. Veel ministers en staatssecretarissen hebben al lang van tevoren laten weten dat ze geen zin hebben in een volgende termijn. Onder hen niet Bruno Bruins. De staatssecretaris van hoger onderwijs begint net een beetje op gang te komen. Hij grijpt de paar maanden die hem bij OCW zijn gegeven, aan om zich te profileren als een doortastend bestuurder. Wilde Mark Rutte het studenten nog mogelijk maken om hun studiebeurs binnen Europa mee te nemen, Bruins doet daar een flinke schep bovenop: vanaf volgend jaar moet de beurs over de hele wereld meegenomen kunnen worden. En dat voorstel moet zo mogelijk nog vóór de verkiezingen worden behandeld in de Tweede Kamer. Mocht het plan haalbaar blijken, dan is dat natuurlijk goed nieuws voor Nederlandse studenten die best naar het buitenland zouden willen, maar er in de overvolle BaMa-programma's momenteel geen kans voor zien. Het Europese plan van Rutte was voor deze groep trouwens ook al goed nieuws. En wel omdat deze studenten straks de keus hebben om helemaal van een Nederlandse opleiding af te zien, en na de middelbare school direct hun biezen te pakken.

Maar hoe verhoudt zich dat aspect van meeneembare studiefinanciering eigenlijk tot de ontwikkeling van de kenniseconomie, waar alles nu al jaren om draait in Nederland? Is de maatregel daarvoor ook zulk goed nieuws? Hun internationale ervaring en oriëntatie zal de vertrokken studenten aantrekkelijk maken voor buitenlandse werkgevers, waardoor het nog maar de vraag is of deze hoogopgeleiden, die met Nederlands geld hebben gestudeerd, ooit naar Nederland terugkomen. In een tijd waarin het tekort aan hoger opgeleiden met de dag nijpender wordt, kon dat zich wel eens als een ongewenst effect ontpoppen. Of is dat een te zwarte kijk op de zaken?

MARTINE POSTMA

transfer@nuffic.nl

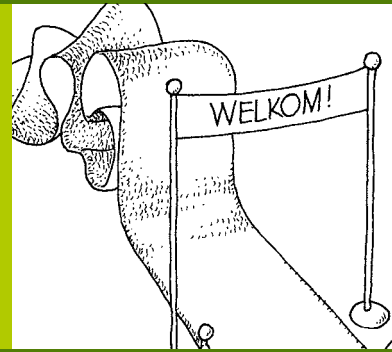
8 Geen ontwikkelingsgeld naar China en India

Agnes van Ardenne wil terugkomen als minister voor Ontwikkelingssamenwerking. De komende jaren belooft ze meer aandacht – en ruimere budgetten – voor hogeronderwijs- en onderzoekssamenwerking. Maar er gaat geen ontwikkelingsgeld naar China en India. ‘Mijn core-business is armoedebestrijding.’

12 Gedragscode invoeren is lang niet eenvoudig

De Gedragscode internationale student is sinds afgelopen zomer van kracht. Toch duurt het nog een jaar voordat het keurmerk echt duidelijkheid geeft. Wat ging er mis bij de introductie?

14 ‘Internationalisering op VU moet beter’

De vakgroep vastestoffysica van de Vrije Universiteit Amsterdam neemt bijna nooit onderzoekers uit niet-Europese landen aan; het kost te veel tijd en geld om het niveau van die wetenschappers te testen. Deel 1 van een nieuwe serie over internationalisering in het universitair onderzoek.

16 Kan Nederland op tegen het merk ‘Europa’?

De Europese Commissie begint een campagne om het Europese hoger onderwijs in andere werelddelen te promoten. Een bedreiging voor de promotie van Nederland in het buitenland? Of juist een kans?

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 19 EU-begroting belemmert toename aantal Erasmusstudenten 20 Vliegende Hollander 22 Buitenlandse docenten brengen verzoening op Balkan 25 Column Sander van den Eijnden 26 Alumnus 28 Opinie 31 Agenda

Foto: OCW

Spoedwet dicht maas in bekostigingsregels

Een spoedwet van staatssecretaris Bruno Bruins moet een eind maken aan de mogelijkheid om overheids-subsidie te innen voor buitenlandse studenten die geen onderwijs in Nederland volgen. Aanleiding is de tik op de vingers die het ministerie van OCW begin augustus van de Raad van State kreeg. Het ministerie vindt dat de Christelijke Hogeschool Nederland (CHN) zondigde tegen de bekostigingsregels door 26 Russische studenten in te schrijven die niet in Nederland studeerden en vordert de subsidie terug.

De studenten van de Moskouse Plekhanov Academie volgden een *double degree*-programma, waardoor ze in vijf jaar een Russisch en een Nederlands diploma hotelmanagement konden halen. Het vierde studiejaar, waarin ze een (buitenlandse) stage volgden en een scriptie

schreven, stonden ze ingeschreven bij de hogeschool. CHN-docenten begeleidden de Russen op afstand. De Raad van State oordeelde dat de CHN niet onrechtmatig handelde omdat buitenlanders, net als Nederlanders, het praktijkgedeelte van hun opleiding in het buitenland kunnen volgen.

Volgens Bruins is het niet de bedoeling dat buitenlandse studenten met Nederlands belastinggeld in hun eigen land een opleiding volgen. Zijn spoedwet lijkt echter overbodig. Bruins' voorganger Rutte loodste dit voorjaar al een nieuw financieringssysteem voor het hoger onderwijs door de Tweede Kamer dat een eind maakt aan bekostiging van alle niet-EU-studenten. Zij krijgen geen leerrechten en kunnen geen gesubsidieerd onderwijs inkopen bij Nederlandse instellingen. (YVDM)

Veel animo voor HSP-beurzen

De eerste aanvraagronde voor het nieuwe Huygens Scholarship Programme (HSP) is hectisch, maar positief verlopen. Het OCW-programma dat vanaf dit studiejaar een aantal oude beursprogramma's vervangt, kan rekenen op veel animo. Voor de instroomonderdelen van het HSP heeft de Nuffic, die het HSP beheert, ongeveer 1.200 aanvragen ontvangen. Van studenten die naar het buitenland willen, kwamen ongeveer 250 beursverzoeken. Dat zijn er veel meer dan bij de voorlopers van het HSP:

het Talentenprogramma en het Huygens-programma oude stijl. De populariteit is opvallend omdat informatie over het nieuwe programma pas laat beschikbaar was. Daniël van Aken, teamleider HSP bij de Nuffic, vindt dat de procedure door de vele vertragingen hectisch is verlopen. "Vanaf eind december konden studenten aanvragen indienen, maar de details van de regeling werden pas in mei duidelijk. Vlak daarna zouden wij de bursalen laten weten of ze waren geselecteerd. De beoordeling en verwerking van de aanvragen

moesten in erg korte tijd gebeuren." Van Aken is aangenaam verrast door de kwaliteit van de beursverzoeken. "De kandidaten waren over het algemeen getalenteerde studenten. De nadruk op kwaliteit is ondanks de beperkte informatievoorziening goed overgekomen." De Nuffic heeft de kandidaat-bursalen begin juni over de uitkomst van de selectie geïnformeerd. Ongeveer 160 buitenlandse en 55 Nederlandse topstudenten ontvangen dit jaar een HSP-beurs. (JJ)

'IS-academie is niet vernieuwend genoeg'

Minister Van Ardenne voor Ontwikkelingssamenwerking zet een rem op de IS-academie. Voordat zij nieuwe projecten start, wil ze eerst inzicht krijgen in hoe de eerste trajecten lopen. Ook wil ze nieuwe, creatieve voorstellen ontvangen, zo liet zij eind deze zomer aan *Transfer* weten. De academie voor Internationale Samenwerking werd een jaar geleden opgericht om het ontwikkelingsbeleid en het

onderzoek naar steun aan ontwikkelingslanden beter op elkaar te laten aansluiten. Tot en met 2010 zou het ministerie maximaal 14 miljoen euro beschikbaar stellen voor in totaal vijftien samenwerkingsprogramma's met universiteiten in Nederland en in ontwikkelingslanden.

Van die vijftien programma's zijn er vier begonnen; een vijfde staat in de startblokken. Wanneer de overige tien volgen is ondui-

delijk, omdat Van Ardenne nog niet overtuigd is van de werkwijze. Bij de eerste vier programma's is steeds één onderzoekinstelling benaderd om een antwoord te formuleren op een onderzoeksvraag.

Maar die "verkokerde" werkwijze vindt Van Ardenne bij nader inzien niet vernieuwend genoeg. "Mijn idee over de IS-academie is niet dat we vijftien thema's bij vijftien instellingen parkeren. Het onder-

zoek binnen de IS-academie moet creatief zijn, innovatief, themaoverschrijdend en interdisciplinair. Dat zit er tot nu toe onvoldoende in."

De IS-academie krijgt volgens Van Ardenne pas een vervolg "als de tijd rijp is". Het vijfde programma is overigens al iets anders van opzet dan de eerste vier. (MP)

Foto: Karel Knispel

Studeren in een kalm stadje

Irina Karpukina en Victoria Morozova (links) zijn twee van de circa 40.000 buitenlandse studenten die dit studiejaar naar Nederland komen. De Moskouse studentes kwamen eind augustus aan in Arnhem. Daar verleent wooncorporatie Vivare 150 studenten van de Arnhem Business School, Hogeschool Larenstein en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) voor een half of heel jaar onderdak. Arnhem lijkt de twee Russinnen "een kalm stadje waar je 's avonds nog rustig over straat kunt". (ST)

RAWOO: opheffing juridisch niet houdbaar

De Raad voor Wetenschappelijk Onderzoek in het kader van Ontwikkelingssamenwerking (RAWOO) verzet zich tegen het plan van minister Van Ardenne om het adviesorgaan op te heffen. Volgens de RAWOO is het voornemen in strijd met de wet. De instelling van de RAWOO is geregeld in de Raamwet Sectorraden.

Op zijn website wijst de raad erop dat de termijn van het orgaan eind 2001 bij Koninklijk Besluit (KB) met zes jaar is verlengd. "De wettelijke instellingstermijn van de RAWOO loopt tot 31 december 2007", redeneert de raad. "Opheffing van de RAWOO is dus alleen mogelijk door middel van een voorstel aan de Kroon om het KB van 20 december 2001 in te trekken en een nieuw KB te laten slaan met als einddatum (bijvoorbeeld) 31 december 2006."

Maar zo'n besluit zou volgens de RAWOO "evident in strijd met de Wet" zijn. "De Wet bepaalt immers zelf de duur van een sectorraad [...] waarvan de instellingstermijn is verlengd. Aan de Kroon is door de Wet geen bevoegdheid toegekend daarvan af te wijken."

De RAWOO heeft een kort geding over de kwestie aangespannen. De zaak dient op 5 oktober. (MP)

Foto: Roel Burgler

Noodfonds voor Wit-Russische studenten

Studenten uit Wit-Rusland kunnen vanaf september gebruikmaken van een nieuw Nederlands beurzenprogramma. Het Libertas Noodfonds is bedoeld voor studenten die door politieke moeilijkheden in het land hun studie niet of nauwelijks kunnen voortzetten. Met de beurs kunnen ze in Nederland verder studeren. Dit jaar is het programma alleen bedoeld voor studen-

ten uit Wit-Rusland, maar in de toekomst kan het ministerie van OCW het noodfonds ook openstellen voor andere landen. De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) heeft zich maandenlang sterk gemaakt voor de Wit-Russische studenten en is erg blij met het noodfonds. Voorzitter Irene van den Broek: "Het is een hele opluchting. De studenten uit Wit-Rusland

hoeven nu niet bang te zijn om zich uit te spreken over de omstandigheden in hun land. Ze weten dat ze ergens anders terecht kunnen." De Libertas-studenten krijgen hun reisen visumkosten vergoed en ontvangen maximaal een jaar een maandelijkse toelage. Ook wordt het collegegeld van de bursalen betaald. De studentenvakbond

verwacht nog wel moeilijkheden bij het vertrek van de Wit-Russen naar Nederland. Van den Broek: "Je kunt je voorstellen dat je in een dictatuur moeilijk het land uit kan. Maar we hebben daar pas echt zicht op als studenten gebruik gaan maken van het noodfonds." (JJ)

CPB: ho-beleid hoeft niet Europa-breed

Er is weinig reden voor hogeronderwijsbeleid op Europees niveau. Een grotere markt zal de onderwijskwaliteit en het welvaartsniveau niet noodzakelijkerwijs verhogen. Dat concludeert het Centraal Planbureau (CPB) in zijn rapport *Higher education: Time for coordination on a European level?* dat eind juli verscheen.

De conclusies van het CPB zijn opmerkelijk. Zowel op nationaal als op Europees niveau wordt al jaren aan overkoepelend beleid gewerkt. De

Lissabon- en vooral ook de Bologna-agenda mikken op een grotere rol van de EU binnen het onderwijs. Het CPB vindt de studenten- en arbeidsmobiliteit echter te marginaal om Europees beleid te rechtvaardigen. Wel ziet het planbureau voordelen in 'lichte vormen van coördinatie' zoals de erkenning van diploma's en het 'verhogen van de transparantie'.

Sander van den Eijnden, voorzitter van de Nuffic, ziet het rapport zeker niet als een reden om met Europese

coördinatie te stoppen. "De conclusies van het CPB zullen best juist zijn", denkt hij. "Studentenmobiliteit is op zichzelf geen garantie voor hogere onderwijskwaliteit, maar kan wel impulsen geven in die richting. Bovendien gaat het bij internationalisering om meer dan marktvoordelen. Studentenmobiliteit en internationale samenwerking leiden tot andersoortig onderwijs en meer differentiatie. En dat verhoogt ook de onderwijskwaliteit." (JJ)

Extra miljoenen voor NPT en NFP

Het ministerie van Buitenlandse Zaken trekt de komende jaren meer geld uit voor activiteiten in het hoger onderwijs, gericht op ontwikkelingssamenwerking. Voor 2006 is bijna 5 miljoen euro extra beschikbaar; in 2010 moet het bedrag zijn opgelopen tot 48 miljoen. Het extra geld komt vooral ten goede aan de programma's NPT (capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden) en NFP (studiebeurzen voor mensen in deze landen), die door de Nuffic worden beheerd. Ook het SII-programma (South South Cooperation Programme between International Institutes) profiteert.

Jos Walenkamp, directeur Ontwikkelingssamenwerking bij de Nuffic, is "heel tevreden" met het extra geld. "We zijn erg blij dat minister Van Ardenne het inzicht en de langeretermijnvisie heeft om, zonder iets af te doen van het basisonderwijs, fors meer te investeren in hoger onderwijs." Voor de Nuffic, zo laat Walenkamp weten, heeft het nu prioriteit om ervoor te zorgen dat de extra middelen "zo goed, zo efficiënt, zo beklijfbaar en zo effectief mogelijk worden ingezet".

Walenkamp wijst erop dat capaciteitsopbouw en institutionele ontwikkeling in arme landen heel belangrijk zijn voor het behalen van de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen, maar bijvoorbeeld ook voor het tegengaan van braindrain. "Door betere omstandigheden te creëren, maak je het voor hoogopgeleiden aantrekkelijker om in hun land te blijven, of daarnaar terug te keren. En als hoogopgeleiden niet weggaan, hoeft er ook geen duur geld te worden betaald om consultants uit het Westen in te huren." (MP)

Nederland staat met de invoering van het Libertas Noodfonds voor Wit-Russische studenten niet alleen. Ook andere landen geven **hulp** aan studenten die wegens de politieke situatie in hun land geen colleges kunnen volgen. Een aantal **Canadese** universiteiten biedt studenten uit het oorlogsgebied in het **Midden-Oosten** een plaats. De universiteit betaalt ook het **collegegeld** van de vluchteling. Zoals Clayton Smith van de University of Windsor het verwoordt: "In deze moeilijke tijden moeten we er zijn voor onze studenten." Ook **Estland** vangt studenten in benarde situaties op. Zes **Wit-Russische** studenten zullen dit studiejaar op kosten van de staat in Tallin college volgen. **Groot-Brittannië** heeft juist een gebrek aan **internationale studenten**. Een Brits rapport over de positie van de internationale student stemt in ieder geval **niet hoopvol**. Het land blijft voor buitenlanders steeds minder aantrekkelijk om te studeren. Dat komt vooral door de strenge **visaregels**. Voor studenten en hun families is het binnenkort niet meer mogelijk om tegen een afwijzing **in beroep** te gaan. Omdat wel **90 procent** van de oorspronkelijk geweigerde visa-aanvragen na een klacht toch doorgang vindt, kan dit grote gevolgen hebben voor buitenlandse studenten. Het rapport bekritiseert hiermee het kersverse **immigratiebeleid** van de Britse regering. Daarom vindt een aantal universiteiten het erg verdacht dat de regering het rapport pas in **juli**, ná het aannemen van de nieuwe immigratiewet, openbaar maakte. Het onderzoek was al in januari afgerond.

Tot overmaat van ramp verliest het hoger onderwijs in Groot-Brittannië ook aan populariteit bij de **Britten** zelf. Door de steeds **hogere collegegelden** in eigen land raadt *The Daily Telegraph* studenten aan om hun heil over de grens te zoeken. Vooral het Nederlandse hoger onderwijs is volgens de krant een **buitenkansje**. Het onderwijs hier is goedkoop, goed van kwaliteit en veel studies zijn in het Engels. Je bespaart zo heel eenvoudig een "**fortuin** aan collegegeld", juicht de krant. De mooie woorden over het Nederlandse hoger onderwijs lijken welkome reclame, maar op *Scienceguide* plaatste Nuffic-voorzitter Sander van den Eijnden al kanttekeningen bij het artikel: "Het is een plat verhaal. (...) In de trant van: in het Nederlandse hoger onderwijs hoef je eigenlijk niet te merken dat je in het buitenland bent, het is alleen goedkoper en je krijgt er meer." (JJ)

Foto: Serge Ligtnerberg

INTERVIEW

MINISTER VAN ARDENNE STEUNT LIEVER
ARME LANDEN DAN DE KENNISECONOMIE

‘Wij zijn er niet

Agnes van Ardenne:

*“De kennisinstellingen moeten zich
de komende jaren concentreren op
de overdracht van technologie”*

om de grote **groeiers** te helpen'

Net nu ze eraan toe is om zich te richten op het hoger onderwijs en onderzoek, loopt haar termijn als minister voor Ontwikkelingssamenwerking af. Maar Agnes van Ardenne denkt nog niet in de verleden tijd. 'Als ik terugkom op deze post, ga ik de kennisinstellingen meenemen naar onze partnerlanden. En dan zal ik ze laten zien wat daar te onderzoeken valt.'

Agnes van Ardenne kan zich erover opwinden. Moet ze nou in *Transfer* lezen dat de instellingen voor hoger onderwijs meer contact met haar ministerie zouden willen? Dat ze nauwer betrokken zouden willen worden bij het vormgeven van ontwikkelingsbeleid? "Als de onderzoekswereld een open dialoog wil, een daadwerkelijk partnerschap, laat men dat dan met mij bespreken. Waarom gebeurt dat niet of onvoldoende?"

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking (OS) signaleert "een hapering in de communicatie tussen dit ministerie en de hogeronderwijsinstellingen", vertelt ze eind augustus op haar werkkamer bij Buitenlandse Zaken. Die hapering schrijft ze overigens niet geheel op het conto van de instellingen. Een oorzaak, zo geeft ze toe, is misschien ook dat het accent vanuit OS de laatste jaren meer heeft gelegen op basisonderwijs dan op hogeronderwijs- en onderzoekssamenwerking. "De afgelopen vier jaar hebben wij ons geconcentreerd op de inspanning die de Tweede Kamer van ons vroeg, om 15 procent van het ontwikkelingsbudget te besteden aan basic education, dus primair onderwijs, lager beroepsonderwijs en alfabetisering. Daar is veel energie in gegaan om dat voor elkaar te krijgen. Want het is meer dan een bedrag op je begroting zetten; het moet ook kwalitatief verantwoord zijn."

Volgend jaar wordt de doelstelling van 15 procent gehaald. "Nu dat op orde is, ben ik zo ver om mij te concentreren op de rest van de onderwijskolom, dus ook op het hoger onderwijs en onderzoek. Daarvoor wil ik de komende jaren meer geld beschikbaar stel-

len. En dat kan ook, want mijn budget is gerelateerd aan de groei van de economie. Dus als de economie de komende jaren blijft groeien, dan is er elk jaar extra geld beschikbaar."

Ongeduld

Als het aan Van Ardenne ligt, mogen de onderwijsinstellingen meedenken over wat er met dat extra geld wordt gedaan. "Ik heb eerder dit jaar de VSNU, de HBO-raad en de FION hier om de tafel gehad. Ik heb gezegd: ruim nou dit jaar in om met elkaar te overleggen wat jullie zouden willen op het terrein van internationalisering van onderwijs en onderzoek ten behoeve van ontwikkelingsbeleid. En kom dan eind dit jaar, of uiterlijk begin 2007, met voorstellen." Die periode van een jaar, merkt de minister fijntjes op, was niet háár uitdrukkelijke wens. "Ik vind het persoonlijk te lang. Maar men keek mij aan van: 'wij weten niet hoe...', dus toen heb ik gezegd: oké, een jaar. Maar – als er dan zo'n ongeduld is aan de kant van de kennisinstellingen – niets had de VSNU, of de HBO-raad, of de FION, verhinderd om binnen een halfjaar bij mij terug te komen. Binnen een maand zelfs."

De boodschap van Van Ardenne is duidelijk: zolang de instellingen niet zelf met plannen en voorstellen komen, moeten ze ook niet zeuren dat er te weinig naar hen wordt geluisterd.

Armoedebestrijding

Dat wil overigens niet zeggen dat de minister zonder meer positief staat tegenover elk idee dat haar vanuit het hoger onderwijs bereikt. Zo voelt ze weinig

voor de suggestie (zie kader) om de hogeronderwijs- en onderzoekssamenwerking met arme landen los te koppelen van de lijst van 36 landen waarmee Nederland een ontwikkelingsrelatie onderhoudt, en in plaats daarvan het versterken van de Nederlandse kenniseconomie als uitgangspunt te nemen.

“Mijn *core-business* is armoedebestrijding”, zegt ze stellig. “Natuurlijk, je kunt betere successen boeken in landen als India en China. Daar zul je eerder vooruitgang zien. Maar wij zijn er niet om de grote groeiers alvast een stapje verder te helpen. Het is de Nederlandse keuze – en dat is niet alleen mijn keuze, daar heeft het kabinet mee ingestemd – om de armoede te bestrijden in de 36 landen die op onze lijst staan. Ik heb wel graag dat men zich daaraan houdt.” Dat is wat Van Ardenne betreft helemaal geen keuze tégen het versterken van de Nederlandse kenniseco-

nomie. “Dat kunnen de instellingen toch met hun eigen geld doen? Daar is helemaal niets mis mee. Maar los daarvan valt het voor mij niet in te zien dat je als kennisinstelling geen bijdrage zou kunnen leveren in een van onze partnerlanden.”

Kortzichtigheid

Dat Nederland niets te zoeken zou hebben in een land als Oeganda, zoals Jo Ritzen, collegevoorzitter van de Universiteit Maastricht, meent (zie kader), noemt ze “te gek voor woorden”. Ze verheft haar stem, geconfronteerd met “zo veel kortzichtigheid”. “Hoezo hebben we daar niks te zoeken? Wat een flauwekul! Oeganda is een *mer à boire!* Op het UNESCO-IHE instituut in Delft zijn ze momenteel aan het onderzoeken hoe het komt dat het Victoriameer de afgelopen tijd twee meter is gedaald,

SAMENWERKEN VOOR DE NEDERLANDSE KENNISECONOMIE

Aan verschillende universiteiten gaan stemmen op om ontwikkelingsamenwerking vanuit het hoger onderwijs anders te organiseren. Binnen de huidige OS-programma's op dit gebied – NPT (gericht op capaciteitsopbouw in het Zuiden) en NFP (studiebeurzen voor mensen uit ontwikkelingslanden) – kunnen instellingen alleen subsidie krijgen voor samenwerking met landen waarmee Nederland een structurele, bilaterale ontwikkelingsrelatie onderhoudt. Het gaat dan om 36 arme landen: zestien in Afrika, elf in Azië, vijf in Midden- en Zuid-Amerika en vier in Oost-Europa.

Deze keuze pakt voor het hoger onderwijs niet altijd goed uit, menen betrokkenen op de universiteiten. “Universiteiten zijn geen liefdadigheidsinstellingen”, zegt Peter Ho, directeur van het Centre for Development Studies (CDS) van de Rijksuniversiteit Groningen. “Het is onze morele plicht om kennis zo goed en zo ver mogelijk te verspreiden, maar dan moet er wel een gelijkwaardige samenwerking of dialoog mogelijk zijn. Ik neig ertoe te zeggen dat dat in de armste landen niet het geval is.” Ho vindt dat Nederland zich op het gebied van hoger onderwijs- en onderzoekssamenwerking

strategischer zou moeten opstellen. “We zouden moeten kijken wat de betekenis van bepaalde landen in de toekomst zal zijn. Als we dat niet doen, verliezen we politiek en economisch terrein aan landen als Brazilië, India en China. Die zetten academische samenwerking in voor hun strategische belangen.” Sijbolt Noorda, de nieuwe voorzitter van de VSNU, vindt samenwerking met armere landen wel belangrijk. Maar ook hij zegt: “De allerarmste landen, waarop ontwikkelingsamenwerking zich richt, zijn niet per se landen waar universitaire

samenwerking het beste gedijt.” En dan is er nog Jo Ritzen, collegevoorzitter van de Universiteit Maastricht. Hij wil snel een politiek debat over de mogelijkheden voor academische samenwerking met arme landen. “We moeten naar samenwerking op basis van competentie en multilateraliteit. Wat hebben we in vredesnaam te zoeken in Oeganda? Daar hebben we geen enkele competentie. Nou, bloemenkwekers misschien, maar concentreer je daar dan ook op. Je moet daar samenwerken waar je elkaar specifiek iets te bieden hebt.” (DVD/MP)

waardoor er te weinig elektriciteit Oeganda binnenkomt, met als gevolg stagnatie van de economische groei van het land. Oeganda is afhankelijk van *hydro-power*, net als Kenia, Tanzania en andere landen in het Grotemerengebied in Afrika.

Duurzaam gebruik van land, water, energie – het is hét thema van deze tijd! Heeft Nederland daar niets in te bieden? Kom nou!”

Van Ardenne neemt – zichtbaar geïrriteerd – een slok water en doet een belofte: “Als ik na de verkiezingen terugkom op deze post, dan wordt mijn eerste activiteit: een kennismissie organiseren. Dan doen we een keer geen handelsmissie, maar een kennismissie. Ik neem alle kennisinstellingen mee en dan gaan we naar een deel van onze 36 partnerlanden. Er lopen in die landen op dit moment 120 projecten in het kader van het NPT – mogen we dat nou ook eens benadrukken? En dan zal ik ze laten zien dat er binnen die groep landen wel degelijk wat te onderzoeken valt. En daar is geld voor, van deze minister. Dus laten we nou niet zo flauw doen.”

Wat de minister betreft, moeten de Nederlandse kennisinstellingen zich op OS-gebied de komende jaren concentreren op de overdracht van technologie. “Dan bedoel ik kennis, *knowhow*, hoe je dingen doet; daar zijn wij in Nederland heel goed in. Maar in ons ontwikkelingsbeleid hebben we dat nog onvoldoende gekanaliseerd.”

Beter afstemmen

Van Ardenne wijst op de *Commitment to Development Index 2006*, een Amerikaanse ranglijst die de 21 rijkste landen ter wereld op zeven punten beoordeelt op hun inspanningen voor arme landen. Nederland staat in het ‘eindklassement’ bovenaan, maar scoort relatief slecht – een zevende plaats – op de onderdelen technologie en migratie (ook kennismigratie). “Dat vind ik heel erg”, zegt de minister. “Want onze kennisinstellingen hebben ongelooflijk veel te bieden.

Maar kennis en technologische vernieuwing worden nog te weinig overgedragen aan ontwikkelingslanden. Dat zou een slag beter kunnen.”

Om dat te bereiken, geeft ze toe, is het óók nodig dat verschillende ministeries hun acties met betrekking tot ontwikkelingslanden beter op elkaar afstemmen. Momenteel signaleren kenners, zoals de Nuffic, dat de ministeries van Onderwijs (OCW), Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking (BZ/OS) en Economische Zaken (EZ) op ont-

wikkelingsgebied verschillende doelen nastreven: BZ/OS werkt aan capaciteitsopbouw in het Zuiden, OCW stimuleert het werven van studenten in arme landen en EZ zet zich in voor een internationale hogeroponderwijsmarkt. Die verschillende benaderingen zouden verhinderen dat het effect van het ontwikkelingsbeleid optimaal is.

Ambtenarendialoog

“Ja”, zegt Van Ardenne daarover, “het is nodig om met de drie ministeries om de tafel te gaan zitten. Dat is tot nu toe niet gebeurd, dat klopt. Het is niet zo dat we tegenstrijdige doelen nastreven, maar we moeten onze acties inderdaad beter integreren.”

De minister heeft naar eigen zeggen een eerste stap op deze weg gezet door half augustus afspraken te maken met Onderwijsminister Maria van der Hoeven. Het is de bedoeling dat de ambtenaren van beide ministeries met elkaar in “directe dialoog” komen. “Die dialoog is er tot nu toe te weinig geweest. Maar we gaan onze mensen nu bij elkaar zetten om er echt alles uit te halen. Want de internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs is van wezenlijk belang, ook voor ontwikkelingssamenwerking.”

MARTINE POSTMA

*‘Flauwekul, dat Nederland
niets te zoeken heeft in een
land als Oeganda’*

Gedoe rond keurmerk zet koepels tegen elkaar op

De Gedragscode internationale student heeft deze zomer flink wat ophef veroorzaakt op de hogescholen en bij de koepelorganisaties. Wat ging er mis bij de introductie van het langverwachte keurmerk?

Met gejuich werd in mei de Gedragscode internationale student in het Nederlandse hoger onderwijs gepresenteerd. ‘Een mijlpaal’ werd het document genoemd. De instellingen voor hoger onderwijs die de code ondertekenden, zouden daarmee studenten van buiten de EU garanderen dat zij correct worden, geselecteerd en begeleid zouden worden. Alleen de instellingen die tekenden, zouden internationale studenten mogen werven. De pittige sancties voor codeweigeraars zou de urgentie om te tekenen vergroten, zo was de gedachte. Wie niet tekent, kan bijvoorbeeld niet gebruikmaken van de diensten van de Nuffic en de activiteiten van de Nederlandse steunpunten in het buitenland (Neso’s). En – nog ingrijpender – buitenlandse studenten die zich inschrijven bij een instelling zonder code, komen niet in aanmerking voor de verkorte procedure voor een Machtiging Voorlopig Verblijf (MVV). Genoeg redenen voor instellingen om hun beleid aan te passen aan de eisen van de code, zo dachten de koepelorganisaties. Zij verwachtten dan ook enthousiaste reacties van hun achterban. En inderdaad, de universiteiten tekenden de code vrijwel allemaal. Maar bij een inventarisatie in juni bleek dat een aantal hbo-instellingen niets van zich had laten horen.

Niet doorgedrongen

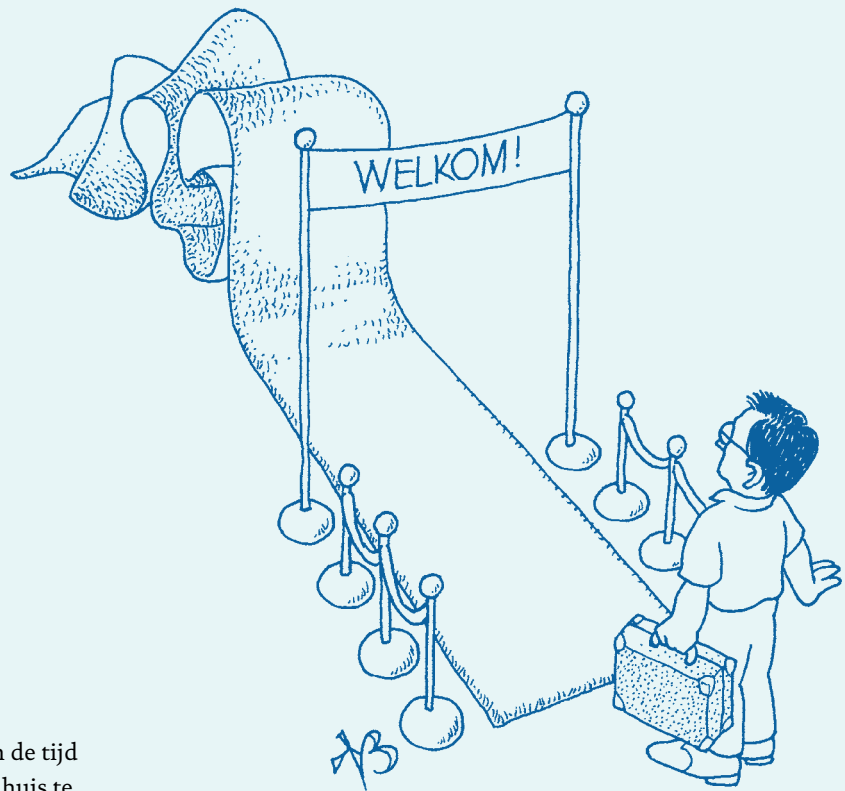
Daar waren hogescholen bij die alleen studenten in Europa werven. Zij dachten de code te kunnen negeren omdat Europese studenten immers geen MVV nodig hebben. “In eerste instantie was de code vooral opgesteld om de misstanden met studenten van buiten de EU te ondervangen”, verklaart Arian van Staa van de HBO-raad deze gedachtegang. “Naarmate zich

meer partijen aansloten, is die doelstelling verbreed.” Maar die veranderingen drongen niet door tot de instellingen. De hogescholen wisten ook niet dat de Nuffic haar service koppelt aan de code. En dat daarmee de uitkering van HSP-beursgelden – zowel die voor studenten van binnen als van buiten de EU – afhangt van ondertekening van de gedragscode. In juni legde de HBO-raad daarom zijn achterban de gevolgen van niet-tekenen nog eens duidelijk uit. Dat werkte. Inmiddels hebben de meeste hogescholen de gedragscode ondertekend.

Overgangsregeling

Maar er was meer waar de makers van de code niet op hadden gerekend. De gedragscode eist bijvoorbeeld dat de instelling in kwestie geaccrediteerd is bij de NVAO of volgens het oude visitatiestelsel. Tot ver in het onderhandelingsproces ging koepelorganisatie Paepon ervan uit dat er voor instellingen die alleen van rechtswege geaccrediteerd zijn en geen NVAO-nummer hebben, een overgangsregeling zou komen. Volgens de HBO-raad en de VSNU was echter van meet af aan duidelijk dat een externe kwaliteitstoets deel zou uitmaken van het eisenpakket. Wie niet de juiste papieren heeft, kan ondertekening vergeten. Omdat de IND alleen een MVV verstrekt aan studenten als hun instelling de code ondertekende, kunnen de instellingen zonder code onmogelijk buitenlandse studenten werven.

Anna Bakker, directeur van Paepon, was dan ook *not amused* over de eis tot accreditatie via de NVAO: “Instellingen die geaccrediteerd zijn volgens de Nederlandse normen, rekenen er niet op dat ze van de ene op de andere dag een uitgebreidere accredita-

Illustratie: Niels Bongers

tie nodig hebben.” Ze vond dat instellingen de tijd moesten krijgen om de goede rapporten in huis te halen en verzocht om een overgangsregeling. Maar de HBO-raad hield voet bij stuk. Van Staa: “Deze instellingen hebben voor de komst van de code al eindeloos de tijd gehad om de externe kwaliteitstoets te ondergaan.” Paepon waarschuwde dat zij haar leden niet kon ontraden de kwestie juridisch te onderzoeken.

Wassen neus

Dat gebeurde. Een van de leden van Paepon, hogeschool DIMU uit Rotterdam, legde de gedragscode voor aan zijn advocaat. Edu van de Walle, directeur van DIMU: “Wij hebben een brief van Annette Nijs, toenmalig staatssecretaris van onderwijs, waarin staat dat wij tot en met 2009 geaccrediteerd zijn. Wij rekenden er dus niet op dat we ineens actie moesten ondernemen. Zo’n kwaliteitstoetsing kost tijd en geld en als kleine school is het lastig om dat binnen een paar maanden te regelen.”

Na contact met de landsadvocaat is er nu een uitzondering gemaakt voor instellingen die bij wet geaccrediteerd zijn. Het ministerie van OCW heeft met de IND afgesproken dat deze instellingen tot 1 mei 2007 de tijd krijgen hun accreditatie te regelen. In die periode hebben ze ook zonder ondertekening van de gedragscode recht op de verkorte procedure van de IND.

Maar Van de Walle is niet echt tevreden met die oplossing: “De overgangsregeling is natuurlijk een wassen neus. De tijd tot mei 2007 is veel te kort. Je

begint al in de zomer met het werven van studenten. Van mei tot augustus hebben wij door het gedoe geen studenten kunnen werven. Wij gaan ons nu beraden op verdere actie.” Misschien krijgt de kwestie dus nog een staartje, maar nu al heeft hij vérstrekkende gevolgen. Door de overgangsregeling moest zelfs de Vreemdelingencirculaire met terugwerkende kracht worden gewijzigd.

Onverwachte gevolgen

De problemen bij de invoering van de gedragscode hebben de verhoudingen tussen de verschillende partijen op scherp gezet. En dat kan vast niet de bedoeling zijn geweest van de code voor goed gedrag. Hoe dan ook, de internationale student is uiteindelijk de dupe van de hele kwestie. De invoering van de code waardoor hij kan rekenen op goed onderwijs en goede voorzieningen bij zijn komst naar Nederland, is immers niet compleet. Door alle misverstanden, moeilijkheden en onverwachte gevolgen zijn de invoering en ook de werking van de gedragscode flink vertraagd. Officieel is Nederland een codeland vanaf 1 juni 2006, maar het zal zeker nog een jaar duren voordat duidelijk

is welke instellingen voor buitenlandse studenten echt deugen en welke niet.

JUDITH JANSSEN

*Het duurt zeker nog een jaar
voordat buitenlandse
studenten weten welke
instellingen echt deugen*

NATUURKUNDIGEN VU:

GEEN FINANCIËLE NOODZAAK VOOR INTERNATIONALISERING

Gokken met Italianen, Russen en Roemenen

Wie internationalisering zegt, denkt allereerst aan studenten die de grens over gaan. Maar hoe internationaal van samenstelling zijn onderzoeksgroepen op de Nederlandse universiteiten? En welke visie zit daarachter? Transfer bezoekt dit seizoen onderzoekers op negen universiteiten. In deel 1 van deze serie de vakgroep vastestoffysica van de VU in Amsterdam.

"Internationalisering is bij ons nog onvoldoende op gang gekomen", concludeert Bernard Dam na ruim een uur praten. Met 'ons' bedoelt de universitair hoofddocent aan de Vrije Universiteit zijn eigen onderzoeksgroep: de vakgroep vastestoffysica. Maar eigenlijk geldt de conclusie ook voor de faculteit Exacte Wetenschappen, waar de vakgroep onder valt. En – als de natuurkundige het eens héél boud stelt – eigenlijk ook voor de VU als geheel. Het zou beter

kunnen. En misschien wel móeten.

De vakgroep vastestoffysica telt twaalf medewerkers: een hoogleraar, een buitengewoon hoogleraar, een uhd, drie technici, drie postdocs en drie promovendi. De hoogleraar is een tot Nederlander genaturaliseerde Zwitser, de buitengewoon hoogleraar is een 'echte' Zwitser, de uhd en de technici zijn Nederlanders, de postdocs zijn een Rus, een Roemeen en een Fransman, en onder de promovendi is, naast een

Zwitser en een Italiaan, één Nederlander. Genoeg buitenlanders dus. Vanwaar dan die klacht dat de internationalisering nog niet genoeg op gang is? “Er zit geen visie achter, geen structureel beleid”, zegt Dam. Hij schetst de situatie die voor zijn onderzoeksgroep ideaal zou zijn: “Wat je zou willen, is een behoorlijke groep masterstudenten die je gedurende wat langere tijd meemaakt, zodat je precies weet wat ze in huis hebben. De briljantste zou je er vervolgens uit willen kiezen voor promotie.”

Dramatische daling

Zo ging het tot een kleine tien jaar geleden. Promovendi waren toen voornamelijk Nederlanders; buitenlanders kwamen meestal pas op postdocniveau om de hoek kijken. Maar sinds midden jaren negentig zijn de studentenaantallen bij natuurkunde aan de VU – en niet alleen daar – “dramatisch gedaald”.

Inmiddels is er allang geen sprake meer van een vijver vol talent waaruit naar hartelust kan worden gevist. Advertenties in Nederlandse kranten en op vacaturesites, waarin promovendi worden gezocht, leveren bijna nooit iets op.

En dus richten de natuurkundigen hun blik op het buitenland. “We hebben op onze eigen site permanent de mededeling staan dat we vacatures hebben, ook al hebben we die niet”, vertelt Dam. “Daar komen veel reacties uit verre buitenlanden op: uit China, India, de Arabische landen. Maar van Aziaten en Afrikanen is het niveau heel moeilijk in te schatten. Je zou ze eigenlijk een paar maanden hier moeten hebben om te kijken wat ze kunnen. Maar dat kost heel veel tijd, geld en moeite. En dat hebben we er niet voor over. Vandaar dat we eigenlijk altijd kiezen voor Europeanen, bij wie dat allemaal veel makkelijker gaat.”

Maar ook met Italianen, Roemenen, Russen en

Fransen neemt de vakgroep vaak een gok. “De Italiaan die we nu hebben bijvoorbeeld, die hebben we niet uitgebreid op zicht laten komen. Hij had een goede uitstraling, en hij bevalt nu goed. Maar dat had net zo goed anders kunnen zijn.”

Tijd en geld

Om dat soort risico's uit te bannen, zou de faculteit Exacte Wetenschappen een structureel internationaliseringsbeleid moeten gaan voeren, betoogt Dam. Op onderwijsniveau. “We zouden actief studenten moeten gaan werven, daar een speciaal bureau voor moeten oprichten. Zo'n bureau zou bijvoorbeeld in Oost-Europa moeten gaan kijken: bij welke instituten valt wat te beleven, waar moeten we contacten leggen? Op die manier zou je buitenlanders al in de masterfase kunnen binnenhalen; dan kun je ze twee jaar lang ‘testen’. En vervolgens kun je de beste een promotieplaats aanbieden.”

Waarom de faculteit het dan niet zo aanpakt? Dat heeft met tijd en geld te maken, weet Dam. “Onze faculteit is sterk op onderzoek gericht: daar komt het meeste geld vandaan. Een serieus internationaliseringsbeleid zou een behoorlijke investering in tijd en geld vergen. De baten van die investering zouden onzeker zijn.”

Voorlopig ziet Dam de “kanteling naar een beter onderwijsklimaat” op de faculteit er dan ook niet van komen. Dat vindt hij jammer. Maar héél erg vindt hij het ook weer niet, om nog even op de oude voet door te gaan. Want het aantal vacatures dat jaarlijks binnen de vakgroep vastestoffysica moet worden vervuld, is beperkt. “En hoewel ons systeem dus niet het beste is, werkt het nog steeds. Al met al ben ik niet ontevreden.”

MARTINE POSTMA

“Buitenlanders zou je twee jaar lang moeten kunnen ‘testen’, in de masterfase”

VERBETERINGEN VOOR DE AUTO OP WATERSTOF

De vakgroep vastestoffysica van de Vrije Universiteit Amsterdam doet onderzoek naar de mogelijkheden om waterstof op te slaan in metalen. Dat dient een concreet doel, namelijk om auto's die op waterstof rijden, aantrekkelijker in het gebruik te maken. Waterstof, zo legt

natuurkundige Bernard Dam uit, heeft in gasvorm een aanzienlijk volume. Een auto die op waterstof rijdt, heeft daarom een enorme tank nodig, wat ten koste gaat van de bergruimte in de auto.

Maar waterstof kan ook in metaal worden opgeslagen. In

dat geval is maar een kwart van het volume van de gasfles nodig. De vastestoffysici zoeken momenteel naar het juiste metaal om de waterstof in op te slaan. “Er zijn allerlei eisen voor dat metaal”, aldus Dam. “Zo mag het niet zwaarder zijn dan een bepaald gewicht, en mag

het geen gevaarlijke elementen bevatten.” Het onderzoek, dat uit de tweede geldstroom wordt betaald, bevindt zich volgens Dam op het snijvlak van toegepast en fundamenteel onderzoek. (MP)

'NEDERLAND MOET EERST INTERN EEN MARKETINGSTRATEGIE BEPALEN'

De boer op met het merk 'Europa'

De kwaliteit van het Europese hoger onderwijs is in andere werelddelen onvoldoende bekend, blijkt uit onderzoek in opdracht van de EU. Een Europese campagne moet dat veranderen. Blijft er voor een klein land als Nederland nog ruimte over om zich naast zo'n campagne ook zelf in het buitenland te profileren?

Elegant, veilig en schoon, goed georganiseerd, met een oude en rijke cultuur. Maar ook: een niet erg innovatief klimaat, weinig tolerantie en niet zo veel *joie de vivre*. Deze associaties roept Europa volgens een onderzoek van de onafhankelijke organisatie Academic Cooperation Association (ACA) op bij studenten in Azië, Latijns-Amerika en Rusland. Zeker als Europa wordt vergeleken met de Verenigde Staten en Australië.

Legt het 'oude' Europa het af tegen de Nieuwe Wereld? In Brussel denken ze van niet. Want het onderzoek bevestigt drie belangrijke kenmerken van Europa als het gaat om onderwijs: de kwaliteit, de internationale toepasbaarheid van graden, en traditie. Waarbij traditie positief moet worden uitgelegd.

Denk maar aan de traditie van gerenommeerde instituten als Oxford University.

De Europese Commissie gaat serieus werk maken van het merk 'Europa'. Onlangs is een tender uitgeschreven voor promotie van het Europese hoger onderwijs. Het gaat om verschillende projecten zoals de ontwikkeling van een *brand* en een website, het organiseren van workshops, onderzoeken naar de wenselijkheid van *callcenters* en Europese informatiekantoren en beurzen over Europees hoger onderwijs.

Doorlinken

De Nuffic organiseerde vorig jaar al, in opdracht van de EU, met haar Franse en Duitse evenknieën Edufrance en DAAD voor het eerst een gezamenlijke *high education fair* in Bangkok. Dit jaar gaat ze dat weer doen. Maar dan in liefst zeven Aziatische landen, en met de British Council erbij. Een Europese aanpak is volgens Jacques van Vliet, directeur Internationale Marketing & Communicatie bij de Nuffic, niet alleen nodig om de concurrentie met de VS en Australië aan te gaan. "Het aantal spelers zal alleen maar toenemen. Landen als China, Maleisië en Singapore werven ook studenten en stellen daarvoor aanzienlijke middelen beschikbaar", zegt hij. Nederland springt er in het ACA-rapport, naast enkele Noord-Europese landen, uit als een bestem-

ming waarvoor de belangstelling toeneemt en die vaak als tweede of derde keus wordt genoemd.

Volgens Van Vliet zitten Europese promotie en de Nederlandse beeldmerkcampagne voor hoger onderwijs, die de Nuffic in opdracht het ministerie van OCW voorbereidt, elkaar dan ook niet in de weg. Nederland wint volgens hem juist bij zo'n Europese aanpak. "Van de kleinere landen is Nederland in het hoger onderwijs een van de belangrijkste. Nederland kent meer Engelstalige opleidingen dan Frankrijk en Duitsland gezamenlijk. Op zo'n Europese website kun je straks doorlinken naar sites over onderwijs in Nederland", aldus Van Vliet.

"Europese promotie

zit Nederlandse

beeldmerkcampagne

niet in de weg"

Ook de HBO-raad en de VSNU staan niet negatief tegenover de plannen om het hoger onderwijs in Europees verband te promoten. Maar de koepelorganisaties vinden dat Nederland ook zelf een duidelijke marketingstrategie moet bepalen. De HBO-raad benadrukt het belang om een gezamenlijke route uit te stippelen met de VSNU.

"Nederlandse hogescholen kunnen zich qua opleidingsaanbod, niveau en kwaliteit goed meten met universiteiten in landen als Vietnam, China en Brazilië", licht adjunct-directeur Arian van Staa toe. "Maar ze kunnen nog steeds niet een internationaal erkende graad afgeven. Dat probleem moet je steeds uitleggen. Maar op het moment dat je iets moet gaan uitleggen, ben je in marketingtermen gewoon weg."

Transparantie

David Bohmert, beleidsmedewerker internationale zaken bij VSNU, denkt juist dat meer transparantie nodig is, zowel op instellingsniveau als op nationaal en Europees niveau. "Onderwijsinstellingen zullen zich steeds meer profileren. De Nederlandse en Europese aanpak moeten daar goed op zijn afgestemd. En in de Europese aanpak moet er niet alleen transparantie zijn op opleidingsniveau, wat in het Bolognaproces vooral is benadrukt, maar ook op instellingsniveau."

Europa zou die transparantie moeten creëren naar het voorbeeld van het Duitse Centrum für

Hochschulentwicklung (CHE). Op de interactieve CHE-site selecteert de student opleidingen op basis van criteria die hijzelf belangrijk vindt. De VSNU en de HBO-raad zijn partners in een onderzoek dat onder meer door het Centre for Higher Education Policy Studies (CHEPS) van de Universiteit Twente wordt gedaan naar een Europese CHE-variant. Een Europees Socrates-projectteam werkt ondertussen aan een Europese variant van het Amerikaanse Carnegie-classificatiesysteem, dat een voorbeeld is van instellingstypologie. Onderzoek dat Bohmert cruciaal acht voor een Europese merksnaam voor hoger onderwijs. Europa moet volgens hem duidelijk maken dat het een betere partner is in onderwijs én onderzoek en innovatie dan andere landen. “Dat levert denk ik meer op dan die op competitie gerichte werving, waar het ACA-rapport vooral naar kijkt.”

Hi! Potential-campagne

Bohmert benadrukt dat werving slechts één aspect van internationalisering is. “Je moet het stelsel zo inrichten dat het compatibel is met samenwerking op de langere termijn. Bijvoorbeeld met gemeenschappelijke opleidingen, onderzoeksprogramma’s en samenwerking met het bedrijfsleven. En zet in op de kwaliteit van Engelstalig onderwijs.”

Ook Jacques van Vliet onderkent dat internationalisering meer is dan werving. Toch heeft het ACA-rapport wel degelijk waarde, meent hij: “Nu weten we tenminste hoe men buiten Europa tegen Europees hoger onderwijs aankijkt.” De Nuffic hield zelf eerder al een soortgelijk onderzoek over Nederlands hoger onderwijs in zeven landen op drie continenten. Nederland bleek zich vooral te onderscheiden met zijn internationale karakter. De kwaliteit van onderwijs en onderzoek in ons land bleek minder bekend te zijn. Van Vliet: “Nederland moet dat meer naar voren brengen, naar het voorbeeld van de Duitse Hi! Potential-campagne. Die heeft als ondertitel *International careers made in Germany*. Wij moeten zoiets ook doen.”

Chris van den Borne, hoofd international office bij Saxion Hogescholen, denkt dat Nederland niet zonder meer moet meegaan in de Europese stroom. Hij acht het vóór alles belangrijk om in het buitenland duidelijk het verschil naar voren te brengen tussen universiteiten (academische training en fundamenteel onderzoek) en hogescholen (toegepast onderzoek en beroepsgerichte training). “Dan komen studenten met de juiste verwachtingen naar Nederland.”

VERA ROS

EUROPEES HOGER ONDERWIJS VOLGENS BUITENSTAANDERS

De Academic Cooperation Association (ACA) publiceerde deze zomer een rapport over de internationale perceptie van Europees hoger onderwijs. Het is het eerste grote onderzoek op dit gebied. Het werd gehouden in China, India, Mexico, Brazilië, Rusland en Thailand. Naast 11.471 studenten uit deze landen vulden 1.235 medewerkers van hun onderwijsinstellingen en ruim vierhonderd buitenlandse studenten in de Verenigde Staten vragenlijsten in. Wereldwijd reageerden

bijna 9.000 studenten (een lichte meerderheid uit de zes onderzoekslanden) online op de enquête. Volgens het onderzoek is Europa bij Russen en Latijns-Amerikanen populairder dan bij Aziaten. Latijns-Amerikanen vinden de verscheidenheid aan talen en culturen aantrekkelijk; Aziaten vinden die diversiteit juist verwarrend. Zij kiezen vaker voor een masteropleiding in de VS en Australië. De keuze voor een bestemming hangt vooral af van de kwaliteit

en status van onderwijsinstellingen, kosten van levensonderhoud en studie, veiligheid en toegankelijkheid. Vooral op dat laatste punt scoort Europa beter dan de VS, waar sinds de *war on terror* een streng visumbeleid geldt. Europa is ook betaalbaarder dan de VS, maar wel duurder dan Australië. Een Europese website over hoger onderwijs ervaren veel studenten als een gemis. Zij halen hun meeste informatie immers van internet en websites van onderwijsinstellingen.

Kennis over Europa blijft vaak beperkt tot Groot-Brittannië, Duitsland en Frankrijk. De ACA is gevestigd in Brussel en gespecialiseerd in management, training en samenwerking in het hoger onderwijs in Europa en tussen Europa en andere regio's. Het rapport en een samenvatting zijn te vinden op http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/index_en.html. (VR)

‘Iedereen moet inleveren’

De Europese Commissie heeft voor de jaren 2007–2013 forse ambities op het gebied van studentenmobiliteit en wetenschappelijk onderzoek. Maar hoe realistisch zijn die ambities, gezien de begroting die ervoor is vastgesteld?

Na lang onderhandelen bereikten de lidstaten van de Europese Unie in mei toch nog overeenstemming over de begroting voor de komende zeven jaar. Hoewel de schade voor onderwijs en onderzoek mee lijkt te vallen, zijn de budgetten hiervoor een heel stuk lager dan wat de Europese Commissie oorspronkelijk had voorgesteld.

Voor het nieuwe Leven Lang Leren-programma – de paraplu voor vier onderwijsmobiliteitsprogramma’s – is 6,7 miljard euro begroot. Dat is iets meer dan in de afgelopen periode. Ook op onderzoeksgebied is meer geld beschikbaar dan in eerdere jaren, maar de verhoging van het budget is minder groot dan waarop was gerekend. Voor het zevende kaderprogramma (KP7), dat de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling regelt, is de komende zeven jaar 54 miljard euro gereserveerd. Fried Kramer, directeur van Neth-ER, het nieuwe samenwerkingsverband tussen Nederlandse onderzoeksinstaties en onderwijskoepels in Brussel, heeft gemengde gevoelens bij dit bedrag. “Het is een ongeloflijke hoeveelheid geld, dat is zeker, maar het is te weinig voor de oorspronkelijke plannen.”

De EU is niet van plan te gaan snijden in de inhoud van KP7. Het voorstel uit 2005 blijft overeind, maar wordt gefaseerd uitgevoerd. “Iedereen moet iets inleveren”, zegt Kramer. “Het kaderprogramma is ooit ingesteld om de kenniseconomie te stimuleren, maar met zo’n begroting lukt dat natuurlijk niet. Blijkbaar heeft de discussie over landbouwsubsidies de aandacht voor onderzoek overschaduwde.”

Alleen in uitgekilde vorm

Ook vanuit de studentenmobiliteit is er kritiek op de financiële plannen van de EU. Volgens de recentste berekeningen is voor Nederland 186 miljoen euro beschikbaar voor mobiliteit. Een “aardig budget”, vindt Vanessa Lambrecht, teamleider Europese programma’s bij de Nuffic. Het bedrag is 2 miljoen euro hoger dan in andere jaren, maar meer studenten kunnen er niet

Foto: Peter Hillz/Hollandse Hoogte

mee weg. De afgelopen jaren zijn de Erasmusbeurzen nauwelijks gestegen en daarom bepaalde het Europees Parlement dat het beursbedrag in 2007 omhoog moet. Dat betekent dat die 2 miljoen zal verdwijnen in de extra kosten per student. Lambrecht: “Er was een veel hoger bedrag voorgesteld dat gebaseerd was op allerlei verbetervoorstellen. Door het beperkte budget kunnen die nu niet of alleen in uitgekilde vorm doorgaan. Met dit bedrag kan Nederland in ieder geval niet bijdragen aan een grotere mobiliteit.”

Ondanks de krappe budgetten blijven de ambities van de Europese Commissie wat betreft mobiliteit en onderzoek overeind: het aantal Erasmusstudenten moet in de komende jaren worden verdubbeld, en de kenniseconomie moet de concurrentie met de VS en opkomende economieën gemakkelijk aan kunnen. Dat kon nog wel eens een hele opgave worden.

JUDITH JANSSEN

“Met dit bedrag kan Nederland niet bijdragen aan meer mobiliteit”

‘Vooral de **man-vrouw-**
verhoudingen vond ik **lastig**’

Jeanet de Jong (28) deed voor haar studie culturele antropologie onderzoek in de sloppenwijken van Nairobi, Kenia. Ze was diep onder de indruk van de ontwikkelingsorganisatie die ze daar leerde kennen.

“Hoe het westen Azië probeerde te helpen na de tsunami van 2004 noem ik een typisch voorbeeld van hoe het niet moet. Lokale organisaties, die de behoeften van de plaatselijke bevolking als geen ander kennen, zijn daarbij buitenspel gezet. Vervolgens kwamen de grote organisaties met voorzieningen waar niemand op zat te wachten. Onbegrijpelijk. Met Duara, de ontwikkelingsorganisatie waarvoor ikzelf werk, pakken we het anders aan. Kleinschaligheid is onze kracht. Zo blijven we betrokken bij de mensen die we willen helpen. Proberen je in hen te verplaatsen, is een belangrijke voorwaarde om ontwikkelingshulp te laten slagen. Maar het belangrijkste is misschien nog wel dat de mensen die je wilt helpen, het zelf moeten doen. Een afhankelijkheidsrelatie werkt totaal niet motiverend.

Microkrediet

Dat je je in anderen moet verplaatsen om tot iets te komen, klinkt voor de hand liggend, maar het heeft mij wel moeite gekost. Toen ik tijdens mijn studie bezig was met veldwerk in de sloppenwijken van Nairobi, leerde ik jongeren kennen die ik in eerste instantie moeilijk kon navoelen. Vooral de man-vrouwverhouding vond ik lastig, want vrouwen hebben er weinig in de melk te brokkelen. Het is dan de kunst niet te snel met je westerse oordelen klaar te staan, zonder te vervallen in cultuurrelativisme. Toen ik zag hoe goed Duara dat evenwicht in de omgang met de Keniase jongeren wist

te bewaren, was ik diep onder de indruk. Voor zo'n ontwikkelingsorganisatie wilde ik graag werken.

In Nederland houden we ons voornamelijk bezig met het werven van fondsen. Dat geld is onder meer bedoeld voor de Mathare Maji Mazure Group, jongeren uit de krottenwijk Mathare Valley. We verstrekken bijvoorbeeld microkrediet, waarmee ze een eigen bedrijfje op kunnen zetten. En op dit moment zijn ze samen bezig een internetcafé in te richten. Ze zijn zelf met het idee gekomen en werken er hard voor om het van de grond te krijgen. Of we nooit bang zijn dat het geld aan heel andere dingen opgaat of door corrupte ambtenaren wordt ingepikt? Dat kan natuurlijk altijd, maar ik heb een rotsvast vertrouwen in de groep. Het blijven natuurlijk jongeren uit een straatarme omgeving, van wie je niet kunt verwachten dat ze brandschoon zijn. Maar ze willen ook vooruit komen. Die drijfveer is heel sterk.

Vooralsnog worden de Kenianen vooral iets wijzer van ons. Maar op den duur verwacht ik een interessant tweerichtingsverkeer. Duara wil bijvoorbeeld graag Nederlandse vmbo-leerlingen in Nairobi laten rondkijken. Ook zij krijgen naar mijn idee vaak het gevoel dat ze er niet toe doen, dat ze geen toekomst hebben. Hopelijk ervaren ze in Nairobi dat je altijd iets kunt maken van je leven, ook al heb je de omstandigheden soms tegen.”

ANNEMIEKE BOSMAN

Foto's: Marloes de Koning

ZOMERUNIVERSITEIT 'BRENGT LICHT' IN KOSOVO

Discussiëren tot diep

In hun vakantie trokken internationale docenten naar Kosovo om daar – onbetaald – les te geven aan een zomeruniversiteit, georganiseerd door de Nederlandse Academic Training Association (ATA). De docenten willen zo een bijdrage leveren aan verzoening op de Balkan.

Tl-licht valt uit de ramen op het donkere gazon. Niet op lopen, waarschuwen de internationale studenten elkaar. Op de campus van de South East European University in Tetovo, Macedonië, gelden strikte gedragsregels. Zelfs 's nachts lijken de gebouwen te glimmen van nieuwheid en orde, van trots en Europese subsidies. Er heerst een strikt regime om dat zo te houden; wie de regels overtreedt, zoals op het gras lopen, krijgt een boete.

“Het werkt, het is hier hartstikke schoon”, zegt Jitse Munten (21), terwijl hij de trap beklimt naar een kamer waar studiegenoten wodka drinken aan de keukentafel. Munten, student *Small business* in Haarlem, neemt deel aan de Macedonische zomeruniversiteit, georganiseerd door de Academic Training Association (ATA). Deze van oorsprong Nederlandse organisatie probeert met onderwijs en stages bij te dragen aan verzoening op de Balkan.

Drie weken volgt Munten colleges *public finance* op de campus. De docent is een professor uit Istanbul. “Het niveau is enorm hoog, het vergt echt wat van me.” Op de tafel van de gezamenlijke keuken ligt een dikke pil, *Integration in an expanding European Union*.

Munten deelt de tweekamerflat met twee Polen en een Kroaat. “We discussiëren tot diep in de nacht. Gisteren sprak ik een jongen uit Kosovo. Die denkt dat Europa een en al drank en drugs is, want het enige dat hij ervan ziet is MTV.”

Brandhaard

Vijf jaar geleden nog balanceerde Macedonië op het randje van een burgeroorlog. De Albanese minderheid in het land eiste met geweld meer zelfbeschikking en ook een eigen universiteit. Tetovo, toen de brandhaard van het verzet, is nu twee universiteiten rijker, die dit jaar beide meedoen aan de zomeruniversiteit.

Op de gloednieuwe campus in Tetovo is het moeilijk voorstelbaar dat een paar jaar geleden nog schoten klonken in de omliggende bergen. De zeshonderd studenten – 450 Macedoniërs, 100 uit de regio en 350 uit de rest van de wereld – houden zich grotendeels

gedacht over steun aan andere conflictgebieden, zoals Afghanistan, Irak en Soedan. Behalve de zomeruniversiteiten, waarvan die in Macedonië de grootste is, regelt ATA in samenwerking met lokale organisaties en bedrijven stages. Ook biedt ze jonge bedrijven in Kosovo startsubsidies.

De universiteit in Tuzla, waarmee het allemaal begon, organiseert nog ieder jaar een zomeruniversiteit, nu zelf. In 2001 startte ATA met een zomeruniversiteit in Pristina, de hoofdstad van Kosovo. Sinds een jaar staat ook die grotendeels op eigen benen.

Universiteit in ballingschap

Kosovo is formeel een provincie van Servië, maar de meerderheid van de bevolking is etnisch Albanees en wil dat Kosovo onafhankelijk wordt. Los van Servië dus, dat de Albanese in de jaren tachtig en negentig onderdrukte. In 1999 bombardeerde de NAVO het Servische leger Kosovo uit. Sindsdien wordt de provincie bestuurd door de Verenigde Naties. De internationale grondtroepen kwamen in 1999 na de bombardementen te laat om te voorkomen dat de Albanese wraak namen op de overgebleven Serviërs. De Serviërs die er nu nog zijn, wonen in bewaakte enclaves. Een internationale troepenmacht van 17.000 man houdt de bevolkingsgroepen uit elkaar.

Het Servische bestuur van de universiteit van Pristina vluchtte naar het noorden van de stad Kosovska Mitrovica en beschouwt zichzelf sindsdien als een universiteit in ballingschap. In de gedeelde stad Kosovska Mitrovica balt zich het conflict samen. Militairen met mitrailleurs bewaken de brug die het Servische deel van de stad van het Albanese deel scheidt.

Radicale nationalist

In de collegezaal waar op 17 juli de eerste zomeruniversiteit van Kosovska Mitrovica wordt geopend, zitten vooral Servische studenten. “We wilden hier heel graag ook Albanese inschrijven, maar het VN-bestuur van de provincie (UNMIK), lokale politici en vertegenwoordigers van de internationale troepenmacht waarschuwden dat het daar nog te vroeg voor is”, zegt Carola Schmidt van ATA.

Ze merkt dat de spanning verhoogd is doordat dit jaar over de toekomst van de Servische provincie wordt onderhandeld. Albanese studenten toelaten had de druppel kunnen zijn die het project onmogelijk maakte. Doordat de eerste zomeruniversiteit in

verre van politiek en storten zich op de lessen van de internationale docenten die zich voor de zomeruniversiteit lieten strikken. Ze kunnen kiezen uit twintig cursussen en krijgen Europees erkende credits (ECTS) als ze slagen. Zo krijgen de lokale studenten de gelegenheid om met internationale docenten en buitenlandse studenten kennis te maken. De meesten hebben geen geld en kunnen moeilijk aan reisvisa komen.

“De zomeruniversiteit is voor studenten hier vaak de enige kans om uit hun isolement te komen”, zegt Yannick du Pont, directeur van de Nederlandse stichting ATA, de organisatie achter de vele onderwijsprojecten in Zuid-Oost Europa. ATA wordt grotendeels door Nederland gefinancierd.

Du Pont was een van de Amsterdamse studenten die in 1993 een hulpactie voor Tuzla in Bosnië-Herzegovina begonnen. De voedsel- en boekentransporten naar de stad in het oorlogsgebied groeiden in 1996 uit tot de organisatie van de eerste zomeruniversiteit daar. Sinds vijf jaar is ATA een organisatie met betaalde medewerkers en kantoren in Amsterdam, Belgrado, Kosovska Mitrovica, Pristina en Skopje, met in totaal dertig medewerkers. Er wordt ook

in de nacht

Kosovo in Pristina was, waar vooral Albanezen wonen, kreeg ATA in de ogen van veel Serviërs toch al een pro-Albaanese stempel. Dat maakte het moeilijker in de Servische enclave voet aan de grond te krijgen.

In 2004 benoemde de Servische regering bovendien een radicale nationalist, Radivoje Papovic, tot rector van de universiteit in de enclave. Papovic leidde in de jaren negentig de universiteit in Pristina en ontsloeg op grote schaal Albanese docenten. Albanese studenten werden door hem als 'vijandige monsters' bestempeld en gewerd.

Internationale protesten tegen de benoeming leidden pas kort geleden tot zijn vervanging. Te laat om te voorkomen dat het VN-bestuur van de provincie de erkenning van de universiteit introk. De honderden Servische studenten die er les krijgen, hebben straks een diploma dat in het buitenland niets waard is.

Licht brengen

De honderd studenten die uit de 1.200 aanmeldingen geselecteerd zijn, luisteren zwijgend naar de plechtige openingswoorden. "Onderwijs kan licht brengen in een regio die uit het donker moet komen", zegt David Crosier van de European University Association.

En: "Dit is een poging tot revitalisatie, op een plek waar het academisch leven zo heeft geleden."

Voor hij met zijn les begint zet Erik Dirksen, econoom aan de Universiteit van Amsterdam, de bankjes in zijn lokaal in de vorm van een hoefijzer. Zo kunnen de cursisten niet alleen hem, maar ook elkaar zien. Dirksen doceert Europese Economische Integratie. Hij is gespecialiseerd in de overgang van communisme naar kapitalisme in Oost-Europa en zit in het bestuur van ATA. De internationale docenten werken zonder vergoeding.

Meteen in het eerste kwartier vallen de termen *case study* en presentatie. Want de zomeruniversiteit is behalve een poging om jongeren uit de regio bij elkaar te brengen en les te geven, ook bedoeld om ze te laten kennismaken met nieuwe lesmethoden. "Uiteindelijk hopen we natuurlijk verzoening te brengen, en enige consideratie voor elkaar. We zijn een ideële ngo. Maar ik begin mijn les niet met zware politieke kwesties", zegt Dirksen. "Vaak komen de gevoelige onderwerpen vanzelf wel ter sprake."

MARLOES DE KONING

"Dit is voor de studenten hier de enige kans om uit hun isolement te komen"

Hilde van der Molen studeert antropologie in Nederland. "Hier zie je dat het onderwerp nog complexer is"

Sandra Dobri, studeert politicologie in Belgrado (Servië) en is afkomstig uit Kosovska Mitrovica

Maja Ivi, studeert economie in Niš, Servië, en komt oorspronkelijk uit Kosovo

Een motregen van geld

Het is voor gewone mensen moeilijk voor te stellen hoe bestuurders denken. Heel moeilijk. Wat gebeurt er toch in al die bovenkamers? *If anything*, hoor je soms, maar dat is natuurlijk onzin. Omdat ik zelf ook een soort bestuurder ben, weet ik dat van binnenuit.

Toch kan ook ik mij moeilijk voorstellen wat de voorzitters van de Nederlandse universiteiten en hogescholen dachten toen ze afgelopen zomer een brief van Rutte over de kennisbeurzen ontvingen. Was de voorzitter van Christelijke Hogeschool De Driestar blij met de 2.000 euro die hem werd toegezegd? Was de voorzitter van de Avans Hogeschool nog blijer met zijn 38.000 euro? Wat vond de voorzitter van de Radboud Universiteit van het bedrag van 175.000 euro, nog net geen tientje per student?

Met dat geld mogen de universiteiten en hogescholen veel doen. Hun internationaliseringbeleid versterken en hun profiel beter uitgedragen. Er kunnen van dat geld beurzen worden betaald, studenten worden geworven, er kan huisvesting van worden gerealiseerd, er kan ook ondersteuning in het algemeen van worden geboden. Het kan niet op, lijkt het. Daarom staat er in de brief dat de instellingen ook eigen middelen mogen bijleggen.

De bedoeling van het geld is er talentvolle, goede studenten mee aantrekken, die een meerwaarde hebben voor ons land. Studenten uit de markt- en innovatielanden, maar ook uit de Bologna-landen buiten de EER. Verder moet de armoede in de ontwikkelings-

landen duurzaam worden bestreden. Om te zien of dat allemaal een beetje lukt, komt er in 2011 een evaluatie en in 2016 nog een. De 59 betrokken instellingen zullen dan tegen het licht worden gehouden. Als blijkt dat ze er niks van bakken, lopen ze volgens de brief de kans een deel van het geld in te moeten leveren. Dan ben je zomaar de helft van je 38.000 euro kwijt. Ik vind het dus moeilijk om me voor te stellen wat die voorzitters dachten. Dachten ze vermoeid aan al het werk en het gelazer dat dit binnen hun instelling zal geven? Of dachten ze:

laat maar waaien, in 2016 zijn we weer zeven staatssecretarissen verder?

Misschien denk u nu dat u mij doorheeft. U denkt: deze man is de baas van de Nuffic; die had dat geld natuurlijk voor zichzelf willen hebben. U denkt: zie je wel, bestuurders denken alleen maar aan zichzelf. Maar dat is niet waar. Geloof u mij. Onder deze condities zou ik geen 38 duizend euro willen krijgen. Dat is een motregen van geld onder een slagregen van doelstellingen. Zo wordt het niet veel met ons, net als met die marktlanden, innovatielanden, ontwikkelingslanden en niet-EER Bologna-landen. We zouden samen moeten optrekken, dacht ik toen ik die brief las. Zouden de voorzitters dat nou ook denken?

SANDER VAN DEN EIJNDEN

Sander van den Eijnden is voorzitter van de Nuffic. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Jan-Paul Dirkse, Nederlands ambassadeur in Moskou.

‘Erasmusprogramma is nu alleen voor Hongaarse elite’

De Hongaarse Adrienn Diossi studeerde enkele jaren geleden Nederlands in Gent en in Utrecht. Dat was geen onverdeeld genoegen. Nu geeft ze les op een kleine universiteit in Boedapest.

De Hongaarse studente literatuurwetenschappen en Nederlands had zich voorgenomen om haar studieperioden in Nederland en België zo dicht mogelijk bij andere jonge mensen door te brengen. Maar dat viel in de praktijk niet te realiseren. De Nederlanders en Belgen bleken weinig toeschietelijk en woonruimte bij studenten was schaars en duur.

“Een ‘kijkavondje!’” Adrienn Diossi spuugt het woord, typerend voor de Nederlandse studenten-huizencultuur, uit. “Ik heb in Utrecht op zoveel advertenties gereageerd. Maar dan zeiden ze: je moet op een kijkavondje komen. Het is vrijwel onmogelijk daar binnen te komen. Als ze je niet leuk vinden, nemen ze je gewoon niet.” Uiteindelijk belandde ze op een kamer in het huis van een bevriende professor in Amsterdam. Ze moest dus forenzen om de colleges aan de Nederlandse Literatuur Onderzoeksschool te kunnen volgen.

Herinneringsromans

Een paar jaar eerder, in 2001, studeerde ze met een Erasmusbeurs in Gent. Daar was het al niet veel anders. De keuze voor de stad was toeval. De Hongaarse docenten bepaalden wie welke plek kreeg. Het had dus net zo goed Amsterdam, Leiden of Tilburg kunnen zijn. 2001 Was volgens Adrienn “het laatste jaar dat de Erasmusbeurs nog echt betaalde”. Dankzij een Europees subsidieprogramma (Phare) kregen Oost-Europese studenten extra steun. De 500

euro per maand was genoeg om een kamer te huren en wat eten te kopen.

Nu het Phare-programma is afgebouwd, ziet Adrienn, die inmiddels zelf aan de universiteit doceert, minder studenten aan Erasmus meedoen. “Ze gaan niet of ze gaan korter.” De beurs van 250 euro is onvoldoende om van te leven. Het leven in Nederland is bovendien een stuk duurder dan in Hongarije. De studenten die wel kunnen gaan, hebben relatief rijke ouders. “Erasmus is nu een beurs die bij ons alleen nog voor de elite is”, zegt Adrienn met spijt.

Eigenlijk is het jammer, want de belangstelling voor het Nederlands is opvallend groot in Hongarije. In dit land met tien miljoen inwoners zijn twee vakgroepen Nederlands. Adrienn promoveert op een vergelijking van herinneringsromans in de moderne Nederlandse en Hongaarse literatuur aan de universiteit van Debrecen, meer in het zuiden van Hongarije. De vakgroep Nederlands daar loopt goed, met 25 tot dertig studenten per jaar. “Jaarlijks beginnen meer mensen met Nederlands dan met Frans.” Als volgend jaar de bachelor-masterstructuur wordt ingevoerd, blijft alleen een master over.

Intussen geeft ze les aan de redelijk kleine Karoli Gáspár universiteit in Boedapest. “Een deel van mijn groep bestaat uit vrouwen die van een Nederlander gescheiden zijn”, vertelt ze. “Vaak wonen hun kinderen in Nederland en willen ze toch verder met die taal.”

Adrienn Diossi:
"Een deel van mijn groep
bestaat uit vrouwen die
van een Nederlander
gescheiden zijn"

Foto: Csábor Nagy

Adrienn, die vloeiend Nederlands spreekt, is geboren en getogen in Boedapest. "Dan ligt het voor de hand dat je thuis blijft wonen. Kamers kosten geld." Die vier maanden in Gent op haar 23ste betekenden vooral een kans om zelfstandig te wonen. Ze ging 'op kot' in een huis met een aantal Belgen, maar had daar weinig contact mee. "Bij de protestantse kerk heb ik veel mensen ontmoet. Veel Amerikanen en een paar Iraniërs met wie ik vrienden ben geworden. In Nederland ben ik ook naar de kerk gegaan, maar daar werd ik niet aangesproken, dus daar ging ik niet naar terug." Zowel Gent als Utrecht en Amsterdam vond ze klein in verhouding tot Boedapest, waar ieder gebouw groot lijkt te zijn. "Wel heel schattig, vooral met die fietsjes."

Flirten

Van studeren kwam tijdens de Erasmusbeursperiode minder dan ze vooraf hoopte. "Ik dacht dat ik heel veel zou leren en aan mijn scriptie zou doen, maar op de laatste dag heb ik uiteindelijk alles gekopieerd. De cursussen waren niet zo goed als verwacht. In de praktijk dachten we hele dagen na over eten, boodschappen doen en waar we 's avonds heen gingen." De andere studie-inrichting maakte instromen niet makkelijk. Semesters liepen niet gelijk. "Ik moest echt bedelen om überhaupt toegelaten te worden. De credits haalde ik wel."

Zowel in Utrecht als in Gent deden de autochtone studenten weinig moeite om contact te maken, vond Adrienn. "Al die maanden heeft niemand spontaan gevraagd: 'Goh, wat doe je hier eigenlijk en waar kom je vandaan?' Misschien is het eigen aan de Nederlandse cultuur. Flirten gaat ook heel anders. Niemand doet zijn best in de kroeg, lijkt het wel. "Na een paar maanden werd ik daar heel onzeker van." Het omgekeerde gold voor de docenten. "Zowel aan de universiteit in Utrecht als in Amsterdam had ik het gevoel dat het juist een voordeel was om buitenlander te zijn. Voor speciale programma's of bezoeken aan instituten stuurde ik een mailtje en dan mocht ik zo naar binnen."

De omgang met studenten loopt in Hongarije anders, zegt ze beslist. In de stad, die de afgelopen twintig jaar een metamorfose onderging van grauw en vervallen naar het schitterende 'Parijs van het Oosten', leggen buitenlanders snel contact. "De Nederlandse studenten die hier komen zijn altijd heel populair. Misschien komt dat ook doordat de vakgroep kleiner is." Hun positie is sowieso heel anders, vindt Adrienn. "Ze staan in het middelpunt van de belangstelling en hebben vaak feestjes."

*"Het is vrijwel
onmogelijk om een
studentenhuis binnen
te komen"*

MARLOES DE KONING

‘Geef studenten Wer

*Het hoger onderwijs hanteert al te lang traditionele methoden om buitenlandse studenten naar Nederland te halen. De afkalvende populariteit noopt ons om meer uit te gaan van de behoeften op de internationale studentenmarkt, vindt **Jon van Langeveld**.*

De afgelopen tien jaar heeft het Nederlands hoger onderwijs zich actief gepresenteerd in het buitenland, met goede resultaten. De vraag is echter of ons land de komende tien jaar aantrekkelijk blijft voor de internationale student. Immers, het internationale onderwijsveld is de afgelopen twee, drie jaar enorm aan het veranderen. Landen die traditioneel studenten exporteren, zoals China, zijn plotseling actieve wervers geworden, die zelfs op Nederlandse bodem hun stands neerzetten. Maleisië, Thailand en India hebben hard gewerkt om hun capaciteitsachterstand in te halen of helemaal weg te werken. Daardoor zijn hun studenten niet langer genoodzaakt om in het buitenland te studeren, maar kunnen ze ervoor *kies*en.

Geen garantie

Concurrenten als Australië, Engeland en de VS proberen het tij te keren door overzeese vestigingen te openen of verregaande vormen van samenwerking met buitenlandse instellingen aan te gaan. Onze overburen aan de Noordzee verwachten zelfs binnen een jaar of vijf meer internationale studenten te bedienen via *offshore*-onderwijs dan binnen de muren van hun eigen instellingen.

Daar komt bij dat een buitenlandse studie op zich niet langer een garantie is voor een aantrekkelijke en goedbetaalde baan. Daarvoor moet de internationale student – naast het diploma – ook buitenlandse werkervaring mee terugnemen naar het land van herkomst.

Meer dwarsliggers

Het inspelen op die andere eisen van de markt vereist zowel van het hoger onderwijs als van de overheid dat men adequaat anticipeert en zich flexibel opstelt. Maar Nederland volgt nog steeds het spoor dat tien jaar geleden werd gekozen. Terwijl er alleen maar meer dwarsliggers bijgekomen zijn: een wegvallende bekostiging voor studenten van buiten de EU, moeilijke visumafhandelingen en een te trage besluitvorming over de beurzen van de overheid. Nederland komt niet veel verder dan zich te affichereren als ‘het centrum van Europa’, en het hoger onderwijs blijft maar zwaar leunen op zijn kwaliteit en op de lange traditie van de instellingen.

Maar dat is niet waar de markt om vraagt. Natuurlijk moet de kwaliteit van het onderwijs voorop staan, maar dan wel voor programma’s die aansluiten op de behoeften op de internationale markt, en niet voor programma’s die in de markt worden gezet in de hoop op ‘kopers’. In principe heeft Nederland voldoende programma’s die aansluiten op de markt, alleen zitten de elementen daarvan stevig opgesloten tussen de schotten van de diverse faculteiten en diensten.

Terrein verliezen

Zo is er behoefte aan instellingen die in staat zijn hun studenten werkervaring mee te geven, of beter nog, die in staat zijn te bemiddelen bij het vinden van een baan na de studie. Zo ver is Nederland nog niet. Maar

kervaring mee'

wordt het niet hoog tijd dat instellingen en overheid hier echt werk van maken om zo de aansluiting met de markt niet te verliezen?

Het is nuttig kennis te nemen van het recente rapport *Perceptions of European higher education in third countries*, dat is uitgegeven door de Academic Cooperation Association (ACA) in Brussel. Dat rapport zet je weer eens met beide benen op de grond. Deze studie stelt vast dat het hoger onderwijs in Europa verder terrein aan het verliezen is aan de Verenigde Staten. Van de Europese landen staan alleen Duitsland en Frankrijk op het netvlies van de internationale student. En Engeland natuurlijk, maar dat wordt nauwelijks als Europa beschouwd.

Het gaat dan vooral om zaken als het aanzien van de instellingen, de acceptatie van de kwalificaties op de arbeidsmarkt en de dynamiek en innovatiekracht van de instellingen. Dat zijn precies de elementen die van cruciaal belang zijn bij de keuze van een internationale student.

Droom

Het rapport toont aan wat werwers allang weten, maar liever niet uitspreken: vijftig procent van de internationale studenten die in Nederland studeren, droomden in eerste instantie van een andere studielocatie, maar konden die droom om allerlei redenen niet waarmaken. Samen met een aantal Noord-Europese landen blijkt Nederland voor die studenten een goed alternatief te zijn vanwege de kwaliteit van het onderwijs, relatief gunstige collegegelden en de kosten voor levensonderhoud. Maar verliest Nederland straks niet ook die troef, als door het wegvallen van de bekostiging de *tuition fees* sterk zullen stijgen?

Natuurlijk zijn er de kennisbeurzen, maar voor de Nederlandse internationaliseerders staat wel vast dat deze beurzen de wegvallende bekostiging niet voldoende kunnen compenseren. Bovendien vreest het veld dat de vrijkomende gelden – vanwege de

bestedingsvrijheid – ook voor andere doelen binnen de instellingen zullen worden ingezet.

Het is tegen die achtergrond dat een fors aantal werwers van hun instellingsbestuur de opdracht kregen meer wervingskracht te richten op (Oost-)Europa. Vooral instellingen die in de grensstreken opereren,

blijken inderdaad succesvol met het aantrekken van Duitse studenten die de kwaliteit van hun eigen onderwijssysteem niet meer zien zitten.

Twijfel

Maar is het intensief werven in Europa nu wel de oplossing voor Nederland? De meer ervaren recruiters die een goed beeld hebben van de internationale studentenstromen, trekken dit sterk in twijfel en vragen zich af of de nodige investeringen zullen opwegen tegen de opbrengsten. Binnen deze kring leeft de overtuiging dat – zonder aan hun kwaliteit voorbij te gaan – grote aantallen studenten toch voornamelijk buiten de Europese grenzen gevonden moeten worden.

Jon van Langeveld hield zich tot voor kort bezig met internationale marketing en werving van internationale studenten bij de TU Delft. Nu is hij zelfstandig adviseur en trainer op dit gebied.

“De grote aantallen moeten we toch buiten Europa zoeken”

Training interculturele vaardigheden

EFFECTIEF COMMUNICEREN MET INTERNATIONALE STUDENTEN EN STAF

LEER HUN ACHTERGRONDEN BEGRIJPEN

VOORKOM ONNODIGE MISVERSTANDEN

De Nuffic legt in samenwerking met het internationaal trainingsinstituut Kontakt der Kontinenten de juiste basis in een korte training van vijf dagdelen. De vragen en behoeften van de cursisten vanuit hun dagelijkse werkzaamheden zijn uitgangspunt voor de training.

MODULES

■ DAG 1

Interculturele communicatie in de context van internationalisering van het Nederlandse (hoger) onderwijs. Aandacht voor cultuur en cultuurmechanismen, verbale en non-verbale communicatie aan de hand van theorie, casuïstiek, rollenspel (met inzet van een acteur) en een simulatiespel.

■ DAG 2

■ Keuzemodule 1

Cultuuraspecten bij de organisatie van opvang en begeleiding van internationale studenten en staf. Aandacht voor organisatorische en praktische randvoorwaarden aan de hand van theorie, opdrachten en casuïstiek.

■ Keuzemodule 2

Doceren en leren in intercultureel perspectief. Aandacht voor doceer- en leermethoden, studiehouding en studiebegeleiding van en voor internationale studenten aan de hand van theorie, opdrachten, casuïstiek en rollenspel.

VOOR WIE IS DE TRAINING BEDOELD?

De training is bedoeld voor docenten, studiebegeleiders, decanen, admission officers, beleidsmedewerkers internationalisering en medewerkers bureau buitenland aan instellingen in het academisch, het hoger beroeps-, het middelbaar beroeps- en het internationaal onderwijs.

MEER INFORMATIE

*Meer informatie of een
inschrijfformulier is te
krijgen bij:*

Nuffic

Linda Koper
E lkoper@nuffic.nl
T (070) 426 02 08

Kontakt der Kontinenten

Mouis Blans
E mouis.blans@kdk-nl.org
T (0346) 33 25 43

Trainingsdata 27 en 28 november 2006

Plaats Kontakt der Kontinenten, Amersfoortsestraat 20, 3769 AS Soesterberg

Kosten € 1.250 per persoon, inclusief 1 overnachting, maaltijden en cursusmateriaal

A G E N D A

Oktober
2006

Op **13 oktober** is er weer een ACA-bijeenkomst in de serie 'European Policy seminars'. In Brussel spreekt men ditmaal over samenwerking in het hoger onderwijs tussen Europa en Latijns-Amerika. Dit seminar wil de bekendheid met het Latijns-Amerikaanse onderwijs vergroten. Meer informatie op www.aca-secretariat.be of via info@aca-secretariat.be.

In Soesterberg vindt op **25 en 26 oktober** een training interculturele vaardigheden plaats (meer informatie in de advertentie op pagina 30).

Van **26 tot en met 28 oktober** organiseert de EAIE de cursus 'Making international education work on campuses'. Op de bijeenkomst in Barcelona, Spanje, verkent men strategieën om internationalisering effectief te organiseren om zo de kwaliteit van het onderwijs te verhogen. Meer informatie op www.eaie.org/training.

November
2006

In Gent, België, vindt van **8 tot en met 11 november** de EAIE-cursus 'Implementing exchange programmes' plaats. Toenemende aantallen uitwisselingsstudenten zetten de Bureaus Buitenland behoorlijk onder druk. De bijeenkomst geeft deelnemers een overzicht van de procedures die noodzakelijk zijn voor het omgaan met inkomende en uitgaande studenten en medewerkers. Meer informatie: www.eaie.org/training/.

Op **16 en 17 november** organiseert de Nuffic een introductiecursus immigratieprocedures. De cursus is bedoeld voor beginnende internationaliseringmedewerkers van hogeronderwijsinstellingen die buitenlandse studenten begeleiden bij hun komst naar Nederland. De intensieve cursus geeft inzicht in het regelwerk en de procedures die moeten worden doorlopen als een internationale student (een deel van) zijn studie in Nederland wil volgen. Meer informatie bij Kitty Hemmer, khemmer@nuffic.nl.

In Soesterberg vindt op **27 en 28 november** een training interculturele vaardigheden plaats (meer informatie in de advertentie op pagina 30).

Van **29 november tot en met 1 december** organiseert de EAIE de cursus 'How to run an international office'. In de cursus zullen verschillende stijlen voor het ontwikkelen van de internationale agenda van een hogeronderwijsinstelling de revue passeren. De cursus wordt gehouden in Tilburg. Meer informatie: www.eaie.org/training/.

Beurzen – Libertas Noodfonds

Het ministerie van OCW heeft met ingang van het studiejaar 2006–2007 een nieuw beurzenprogramma opgezet: het Libertas Noodfonds (Libertas Support Fund). Het programma is bedoeld voor studenten die in hun land van herkomst om politieke redenen niet of moeilijk kunnen studeren. In 2006 is het programma vooralsnog alleen toegankelijk voor studenten uit Wit-Rusland, maar in de toekomst kan OCW Libertas ook openstellen voor andere landen. Het programma biedt studenten financiële ondersteuning bij het vervolgen van hun bachelor- of masteropleiding in Nederland. OCW stelt jaarlijks 1 miljoen euro beschikbaar. De aanvraag kan gedurende het gehele studiejaar 2006–2007 eenmaal worden ingediend. Meer informatie op www.nuffic.nl/libertas.

Fairs – meer informatie via fairs@nuffic.nl

European Higher Education Fair (EHEF) Taiwan Taipei 4 en 5 november

European Higher Education Fair (EHEF) Thailand Bangkok 10–12 november

Education & Career Fair (EHEF) Rusland Moskou/St. Petersburg 16–25 november

European Higher Education Fair (EHEF) India New Delhi 24–26 November 2006

Go global with IPS

STUDIE

Au Pair

S
T
A
G
E

Vrijwilligerswerk

Antillen

**NEW
YORK**

B
E
I
J
I
N
G

Insurance Passport for Students

For more information and
application:

www.ace-ips-nl.com

Tel: + 31.70.302.85.98

Fax: + 31.70.361.76.10

UAF
stichting
voor vluchteling-studenten

CBF
K&N
VOOR
GOEDE DOELEN

Gun vluchtelingen een toekomst.
Word ook donateur!

GIRO 76300

Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF
Studie en werk voor
hoger opgeleide vluchtelingen

Postbus 14300, 3508 SK Utrecht | T(030) 252 08 35 | www.uaf.nl

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Transfer is hét vakblad over internationale samenwerking in hoger onderwijs en onderzoek.

Transfer houdt u negen keer per jaar op de hoogte van de jongste ontwikkelingen op dit gebied.

Transfer biedt:

- * nieuws en achtergronden;
 - * prikkelende opinies;
 - * columns van belangrijke spelers in het hoger onderwijs;
 - * een actuele agenda met relevante activiteiten;
- en nog veel meer.

Wilt u ontdekken wat Transfer u te bieden heeft?

Vraag dan een gratis proefexemplaar aan.

Vul hiernaast uw gegevens in en stuur deze bon naar:

Nuffic, redactie Transfer, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag.

Naam:

(m/v)

Voorletter(s):

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

E-mail:

Onderwijsinstelling/bedrijf:

Afdeling: